

Handläggare
Emma Fredriksson
Telefon: 08-50825154
Lovisa Kim
Telefon: 08-50825288**Till**
Socialnämnden
2025-04-22

Statliga stimulansmedel inom psykisk hälsa och suicidprevention

Rapportering 2024 samt delegation för 2025

Förvaltningens förslag till beslut

1. Socialnämnden godkänner tjänsteutlåtandet som en redovisning av hur medel fördelats inom ramen för överenskommelsen om *insatser inom området psykisk hälsa och suicidprevention 2024* (32,3 mnkr).
2. Socialnämnden ger socialdirektören delegation att fördela de statliga medel som Stockholm stad tilldelats inom ramen för överenskommelsen om *strategiska insatser inom området psykisk hälsa och suicidprevention* under perioden 2025, totalt 28,6 mnkr.
3. Socialnämnden ger socialförvaltningen i uppdrag att i dialog med stadsledningskontoret se över hur arbetet med psykisk hälsa kopplat till statsbidragen ska bedrivas framåt med anledning av den nationella strategin inom området psykisk hälsa och suicidprevention.

Sammanfattning

Psykisk ohälsa är en stor utmaning för folkhälsan och samhällsekonomin i Sverige och globalt. Under början av 2025 lanserades en nationell strategi inom området, *Det handlar om livet*. Det är en bred och målmedveten ansats från nationellt håll för att långsiktigt utveckla arbetet inom området psykisk hälsa och suicidprevention.

Staten och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) har sedan 2012 gemensamt bedrivit ett långsiktigt arbete för att stärka och utveckla insatserna inom området genom årliga överenskommelser om utvecklingsmedel till kommuner och regioner. Parterna enades i januari 2025 om en ny överenskommelse som följer inriktningen i den nationella strategin. Den andel som tillfaller Stockholms stad är totalt 28,6 mnkr, dvs 12 procent mindre jämfört med 2024.

I föreliggande tjänsteutlåtande beskriver förvaltningen övergripande hur medel för 2024 har fördelats och ber om delegation att fördela

2025 års medel. Förvaltningen efterfrågar även ett uppdrag att i dialog med stadsledningskontoret se över hur arbetet kan bedrivas framåt med anledning av den nationella strategin och det breda grepp som den åkallar.

Bakgrund

Beräkningar av sjukdomsbördan i Sverige och internationellt har återkommande visat att psykisk ohälsa har en mycket stor betydelse för både folkhälsan och samhällsekonomin. Psykisk ohälsa förväntas 2030 därtill vara den dominerande folkhälsoutmaningen – inte bara i Sverige utan också globalt. Självskattade besvär av exempelvis ängslan, oro och ångest har ökat kraftigt över tid i hela befolkningen. Därutöver medför såväl psykisk ohälsa som suicid stora konsekvenser för såväl individen som för anhöriga, närstående och efterlevande. Det kan till exempel handla om ett ökat behov av hälso- och sjukvård och omsorg, försämrade förutsättningar för försörjning och familjebildning samt försämrade möjligheter att nå kunskapsmålen i skolan, att etablera sig på arbetsmarknaden och att delta i samhället.

Staten och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) har sedan 2012 gemensamt bedrivit ett långsiktigt arbete för att stärka och utveckla insatserna inom området genom årliga överenskommelser om utvecklingsmedel till kommuner och regioner.

År 2024 antogs en handlingsplan för god och nära vård och omsorg av socialnämnden, äldre- och utbildningsnämnden i Stockholms stad. Även stadsdelsförvaltningarna, förskoleförvaltningen och stadsledningskontoret deltar i arbetet. Handlingsplanen utgör ett ramverk och anger en övergripande riktning för stadens arbete mot en God och nära vård och omsorg och inkluderar arbetet med att förebygga psykisk ohälsa och suicid.

I januari 2025 presenterade regeringen [Det handlar om livet – nationell strategi inom området psykisk hälsa och suicidprevention](#). Strategin ger en långsiktig inriktning för arbetet under de kommande tio åren. Psykisk hälsa och suicidprevention berör hela samhället och individens hela livslopp och därför omfattas insatser inom en bredd av områden. Arbetet är ett gemensamt ansvar som kräver insatser från flera sektorer i samhället, såväl det offentliga som det privata, från civilsamhällets organisationer och från individerna själva.

Med utgångspunkt från den nationella strategin enades SKR och regeringen i januari 2025 om en ny överenskommelse: ”Strategiska insatser inom området psykisk hälsa och suicidprevention”. Stockholms stad tilldelas 28,6 mnkr för år 2025.

Ärendet

I detta tjänsteutlåtande redogörs översiktligt för hur statsbidragen inom psykisk hälsa och suicidprevention fördelats över staden år 2024. Vidare föreslås att socialdirektören får delegation att fördela 2025 års medel samt att socialförvaltningen får i uppdrag att i dialog med stadsledningskontoret se över hur arbetet med psykisk hälsa kopplat till statsbidragen ska bedrivas framåt med anledning av den nationella strategin Det handlar om livet.

Rapportering av medel 2024

Stimulansmedel tilldelades 2024 kommuner och regioner utifrån befolkningsunderlag inom ett antal prioriterade områden, varav fyra berör kommunerna.

Staden erhöll följande summor:

1. **Kunskapsbaserad: 9,4 mnkr** för en kunskapsbaserad och säker vård och omsorg/socialtjänst.
2. **Suicidprevention: 8,3 mnkr** för ett stärkt och utvecklat suicidpreventivt arbete.
3. **Barn och unga: 7,9 mnkr** för att främja psykisk hälsa, förebygga psykisk ohälsa och suicid bland barn och unga
4. **Samverkan för personer med samsjuklighet: 6,8 mnkr** för en mer sammanhållen, behovsanpassad och personcentrerad vård och omsorg för personer med samsjuklighet eller omfattande behov.

Socialförvaltningen har utifrån dessa områden fördelat medel till samtliga stadsdelsförvaltningar, utbildningsförvaltningen, arbetsmarknadsförvaltningen, idrottsförvaltningen, socialförvaltningen, överförmyndarförvaltningen samt 38 föreningar inom civilsamhället.

Medlen nycklades ut till stadsdelsförvaltningarna inom samtliga potter. Utöver utnyckling fördelades 3,8 mnkr till berörda stadsdelsförvaltningar för förstärkning av arbetet med sociala insatsgrupper (SIG), 825 tkr till grupp- och stödboenden inom socialpsykiatri för att främja psykisk hälsa genom hälsofrämjande arbete och fysisk aktivitet och 2,3 mnkr för olika utbildningssatsningar riktade till stadsdelsförvaltningarna.

Sammantaget 77 procent av medlen har fördelats till stadsdelsförvaltningarna, 13 procent till fackförvaltningarna och 10 procent till civilsamhället. Ambitionen var att nå ut brett, till verksamheter som arbetar för målgrupper i alla åldrar, från främjande och förebyggande till insatser som berör målgrupper med olika grad av psykisk ohälsa. Socialförvaltningen har redovisat hur staden har använt stimulansmedlen till Socialstyrelsen, som tillsammans med Folkhälsomyndigheten har i uppdrag att följa, utvärdera och stödja de insatser som genomförs inom ramen för

överenskommelserna inom området psykisk hälsa och suicidprevention. En svårighet med överenskommelserna är att de är ettåriga. Kortsiktigheten medför att det är svårt att göra långsiktiga satsningar över tid.

Fyra stadsdelsförvaltningar förbrukade inte alla medel som de tilldelats. Dessa medel kunde användas till att komplettera utlysningen till civilsamhället. Därmed har samtliga medel som Stockholms stad erhållit använts.

Nedan följer exempel på satsningar som genomförts, fördelat på de olika prioriterade områden som nämnts ovan.

Kunskapsbaserad socialtjänst

Fyra stadsdelsförvaltningar har förberett införande av ny socialtjänstlag med informationssatsningar och workshops för medarbetare. Två stadsdelsförvaltningar har använt stimulansmedel för sitt deltagande i nationell uppföljning av socialtjänstens omställning.

Sju stadsdelsförvaltningar har genomfört kunskapshöjande insatser och utbildat medarbetare i kunskapsbaserade metoder. De kunskapshöjande insatserna har exempelvis handlat om våld i nära relationer, NPF-diagnoser, empatitrötthet, lågaffektivt bemötande, HBTQI och barnsamtal.

Fem stadsdelsförvaltningar har implementerat kunskapsstöd och nya arbetssätt såsom Socialstyrelsens kunskapsstöd om insatser för att motverka normbrytande beteende och återfall i brott, förbättrad dokumentation som utgår från Socialstyrelsens föreskrifter och BBIC (Barns behov i centrum), föräldraskapsstöd bland annat På rätt väg, Casemanager och nytt arbetssätt för mottagning i socialpsykiatri, utvecklat anhörigstöd och Stockholms stads ANDTS-program.

Totalt 100 socialsekreterare, utförare och chefer inom verksamhetsområdena socialpsykiatri, missbruk och ekonomiskt bistånd har gått en utbildning i återhämtningsinriktat förhållningssätt, som utförts av Riksförbundet för Social och Mental Hälsa (RSMH) på uppdrag av Socialförvaltningen. Utöver det har 125 medarbetare inom boendestöd utbildats i metoden Ett självständigt liv (ESL). Ett antal metodstödjare har också utbildats i syfte att underlätta implementeringsarbetet av ESL. De båda utbildningssatsningarna har pågått sedan 2022.

Familjebehandlare från stadens samtliga stadsdelsförvaltningar har genomgått grundutbildning i insatsen Funktionell familjeterapi (FFT) samt påbörjat utbildningshandledning (vilket efter cirka 18 månader ska leda till certifiering).

Arbetsmarknadsförvaltningen har utbildat medarbetare och implementerat Supported Education, en metod för individanpassat stöd till studier, för unga vuxna. Vidare har förvaltningen testat och vidareutvecklat ett visuellt verktyg samt utbildat medarbetare inom grafisk facilitering och Visual Thinking. Under 2024 har cirka 850 personer fått en insats på enheten för funktionsnedsättning och psykisk ohälsa på arbetsmarknadsförvaltningen. Med hjälp av visuella verktyg förstår de bättre vad de ger sig in på och hur de olika stegen i insatserna hänger ihop. Visualiseringar förtydligar vad man kommer att få hjälp med och vilka krav som ställs. Under 2025 kommer två stadsdelsförvaltningar pilottesta visuella verktyg inom ekonomiskt bistånd.

Överförmyndarförvaltningen har utbildat sina ställföreträdare i hur man bemöter sina huvdmän som har en psykisk ohälsa. Målet var att öka förståelse för psykisk ohälsa och få verktyg att bemöta den enskilde på rätt sätt.

Inom socialpsykiatri har 32 grupp- och stödboenden erhållit medel för att främja psykisk hälsa genom fysisk aktivitet. Det är en fortsättning på en satsning från 2023. Sammanfattningsvis har fokus legat på att främja fysisk aktivitet, social gemenskap och återhämtning genom ett brett utbud av aktiviteter. Aktiviteterna som tagits fram i samråd med de boende är exempelvis simning, gymträning, skogspromenader, paddling, dans, boule och yoga. Satsningen har varit väldigt uppskattad av de boende och personal. Resultat som lyfts fram är förbättringar i den fysiska och psykiska hälsan, ökat välbefinnande och gemenskap, social träning i samspel och träning i minne och kroppsmotorik av olika slag samt ökad motivation till drogfrihet och hantering av ångest.

Suicidprevention

För elever i grundskolan och gymnasieskolan har ett filmbaserat verktyg, *Det syns inte*, implementerats. Verktöget utgår från forskning om hjärnans utveckling och koppling till psykiskt mående. Målet är att öka elevernas kunskaper om vad som kan främja psykisk hälsa och ge dem verktyg och strategier för att hantera livets naturliga upp- och nedgångar. Samtliga Stockholms stads gymnasieskolor och ett 50-tal högstadieskolor arbetar med verktöget. I djupintervjuer med elever och personal på två skolor framkommer många positiva effekter av arbetet med verktöget, bland annat har majoriteten av eleverna gjort förändringar i sin vardag för att i längden kunna må bättre. Skolor som arbetar med verktöget uttrycker att man uppskattar ett systematiskt verktyg för det preventiva arbetet med psykisk hälsa, att det är lätthanterligt och tydligt.

För socialtjänsten i Stockholms stad finns handlingsplaner för att arbeta med suicidprevention, en för målgruppen 0 till 65 år och en för äldre över 65 år. Under 2024 har en uppföljning gjorts av socialtjänstens arbete med syftet att identifiera utvecklingsbehov och lyfta fram lärande exempel. Resultat från uppföljningen visar att många verksamheter tillgängliggör hjälp- och stödinsatser med enkla medel och det finns ofta etablerade rutiner för hur personer med suicidrisk ska bemötas. Stärkt vård- och omsorgskedja är viktig för patienter med psykisk ohälsa och suicidrisk. Majoriteten av de svarande samverkar med regionen genom samordnad individuell plan, krisplanering och vårdplanering, men utvecklingspotential finns där bland annat informationsflödet och kommunikationen kan förbättras.

Stimulansmedel har även använts för till exempel suicidpreventiva utbildningsinsatser för socialsekreterare, utförare, kuratorer och skolpersonal samt för att stärka stödet till hbtqi-personer.

En utlysning gjordes under året till civilsamhället där 38 föreningar erhöll medel. Utlysningen vände sig till organisationer som verkar för att främja psykisk hälsa och minska stigmatisering samt förebygga psykisk ohälsa och suicid i följande målgrupper:

- Barn som växer upp i socioekonomisk utsatthet, är anhöriga till föräldrar med psykisk sjukdom, beroendeproblematik eller som förlorat en förälder i suicid.
- Unga kvinnor och män (16-29 år)
- HBTQI personer
- Män (alla åldrar)
- Personer med samsjuklighet och personer med omfattande behov av vård och stödinsatser.

Barn och unga

Stadens åtta ungdomsmottagningar har ökat tillgängligheten genom kuratorsförstärkning, vilket lett till kortare väntetider och att fler har fått samtalsstöd, samt riktade samtalsgrupper. Medel har också använts för att nå unga som inte själva söker sig till mottagningen genom utåtriktade aktiviteter som teaterföreställning, popup-mottagning på skolor och kampanjer i sociala medier samt samverkan med fältassistenter och föräldrarådgivare. Vidare har medel använts till att stärka stödet till unga som utsätts för eller utövar våld i nära relation genom en utbildningssatsning i förhållningssättet Response Based Practice.

Sex stadsdelsförvaltningar fick medel till förstärkning av arbetet med sociala insatsgrupper. Medlen har använts till organisations- och verksamhetsutveckling, implementering av nya arbetssätt, utveckling av samverkan internt mellan förebyggande verksamheter och myndighetsutövningen och externt med polis och kriminalvård

samt till medverkan i barn- och ungdomspsykiatrins utvecklingsprojekt BUP allvarligt normbrytande beteende. Medel har också använts till placeringar för målgruppen unga i kriminalitet.

Samverkan för personer med samsjuklighet

Fyra stadsdelsförvaltningar har fortsatt sitt arbete inom satsningen *förstärkt samverkan* tillsammans med socialförvaltningen och Bostad först, Beroendecentrum Stockholm, Prima Maria och Psykiatri Södra Stockholm. Medverkande aktörer arbetar efter en gemensam processkarta. Koordinatorer/samsjuklighetshandläggare finns i varje stadsdelsförvaltning. Under 2024 har 31 personer initierats för samverkan enligt processkartan. En extern utvärdering har genomförts där förslaget är att arbetet med processkartan fortsätter i befintlig form under 2025 för att få ett bättre underlag inför en eventuell utökning. Varje stadsdelsförvaltning har även ytterligare satsningar kopplat till målgruppen såsom arbete för långsiktiga boendelösningar och förstärkt stöd, uppsök, mobilmyndighetsutövning och förstärkt samarbete med frivilligorganisationer.

Ytterligare insatser som genomförts i stadsdelsförvaltningarna är exempelvis förstärkning av team och särskilda tjänster som erbjuder sammanhållet stöd till målgruppen personer med samsjuklighet.

En stadsdelsförvaltning har arbetat med en utbildningsinsats kring förbättrad dokumentation för målgruppen barn och unga 0-19 med samsjuklighet, med utgångspunkt från Socialstyrelsens föreskrifter och från BBIC. Genom effektivare dokumentation kan socialsekreterarna få mer tid att arbeta förebyggande och träffa unga och deras vårdnadshavare. Under 2023 beviljades samma enhet medel för att ta fram en struktur kring arbetet med korta utredningar som implementerats under 2024.

Marie Cederschiöld högskola har på uppdrag av socialförvaltningen tagit fram en digital utbildningsserie om missbruk och beroende, psykiska sjukdomar/tillstånd och samsjuklighet. Utbildningen har varit väldigt efterfrågad och 700 medarbetare har deltagit i utbildningen.

Idrottsförvaltningen har anordnat träningsgrupper på två simhallar (Högdalen simhall och Husbybadet). Målet har varit att öka fysisk aktivitet och främja psykisk hälsa hos den idrottspolitiskt prioriterade målgruppen flickor 13-20 år i socioekonomisk svagare områden.

Nationell strategi samt överenskommelse 2025

Den 30 januari 2025 beslutade staten och SKR om en ny överenskommelse för 2025, *strategiska insatser inom området*

psyisk hälsa och suicidprevention. Överenskommelsen ska bidra till att genomföra den nya nationella strategin som baseras på en tvärsektoriell ansats som skapar förutsättningar för en gemensam riktning för hela samhället i arbetet med psykisk hälsa och suicidprevention. Arbetet framåt ska ha ett ökat fokus på uppföljning och lärande.

Överenskommelsen omfattar totalt lika mycket medel som förra året. Fördelningen är dock förändrad och länen tilldelas en mindre summa i år. Medel som i Stockholms län bland annat brukar fördelas till kommunerna. När överenskommelsen presenterats har SKR lyft fram att den ska förstås i relation till andra statsbidrag som exempelvis statsbidraget som ska stödja implementeringen av ny socialtjänstlag.

Utifrån årets överenskommelse tilldelas Stockholms stad 28,6 mnkr fördelat på tre områden:

1. Insatser som främjar psykisk hälsa och förebygger psykisk ohälsa bland barn och unga: 16,9 mnkr
2. Utvecklade insatser för personer med komplexa behov med särskilt fokus på samsjuklighet och psykiatrisk heldygnsvård, tvångsvård och rättspsykiatrisk vård 8 mnkr
3. Stärkt suicidpreventivt arbete 3,7 mnkr

Inför fördelningen 2025 görs en helhetsbedömning utifrån prioriterade områden, med hänsyn till stadens utmaningar som faller inom ramen för överenskommelsens och den nationella strategins syfte. Samordning sker även med andra statsbidrag samt budgetmedel som har betydelse för området psykisk hälsa. Syftet är att nå ut brett till verksamheter över hela staden och innefatta alla åldersgrupper. I den mån det är möjligt kan även medel användas för att fortsatt finansiera redan påbörjade satsningar och på så sätt bidra till en hållbar utveckling

Jämställdhets- och jämlikhetsperspektiv

Flickor och kvinnor är överrepresenterade när det gäller sjukskrivningar kopplade till psykisk ohälsa och vårdas oftare än män på sjukhus på grund av avsiktlig självdestruktiv handling och det är främst flickor i åldern 15–19 år som får vård. Samtidigt som kvinnor rapporterar en sämre psykisk hälsa dör fler män än kvinnor i suicid. Drygt 70 procent av de som tar sitt liv är män och de söker i lägre grad än kvinnor vård för sina symtom. Att män konsumerar mindre vård för psykisk ohälsa beror sannolikt inte på att de har betydligt bättre psykisk hälsa utan kan till exempel ha att göra med att de inte söker vård på grund av normer i samhället som förmedlar en snäv bild av maskulinitet.

diskrimineringsgrunder. Ojämligheter i självrapporterade psykiska besvär märks redan från tidig ålder, utifrån både kön och socioekonomisk status. Sambandet mellan inkomst och psykisk hälsa går åt båda hållen och är dessutom självförstärkande; psykisk ohälsa kan leda till minskad inkomst, och minskad inkomst kan leda till psykisk ohälsa. Förekomsten av psykiska besvär är högre i vissa grupper, till exempel bland homo- och bisexuella, mottagare av ekonomiskt bistånd, arbetslösa unga vuxna och ensamstående föräldrar samt personer med utländsk bakgrund. Personer med funktionsnedsättning är också särskilt utsatta, och bland unga med funktionsnedsättning har den psykiska hälsan försämrats över tid.

För att nå en jämställd och jämlik psykisk hälsa behövs breda förebyggande och riktade målgruppspecifika insatser som alla inkluderar ett jämställdhetsperspektiv samt en medvetenhet om hur normer och livsvillkor kan påverka den psykiska hälsan.

Barnrättsperspektiv

Barn har enligt barnkonventionen rätt till liv och utveckling samt rätt till bästa möjliga hälsa, stöd, vård och behandling. I arbetet med att främja psykisk hälsa och motverka psykisk ohälsa måste hänsyn tas till barns särskilda levnadsvillkor och de risker som finns för utveckling av psykisk ohälsa. Uppväxtvillkor och det psykiska måendet under barndomen påverkar den psykiska hälsan som vuxen. Utsatthet i barndomen, i form av exempelvis ekonomisk utsatthet, psykisk sjukdom eller suicid hos föräldrarna ökar risken för att senare i livet behöva psykiatrisk vård. Denna kunskap är viktig att ta hänsyn till i fördelning av medel inom psykisk hälsa och suicidprevention, så att pengar fördelas dels till satsningar som direkt påverkar barn och dels till insatser som indirekt påverkar barn, genom till exempel utökad föräldrarådgivning och utvecklingsarbete som riktar sig till verksamheter och vuxna i barns närmiljö.

Barn har rätt till utbildning och en kostnadsfri skolgång. Skolan lyfts allt oftare som en viktig skyddsfaktor för barns positiva utveckling. Inom ramen för ett förebyggande arbete är det viktigt att lyfta förskolan och skolan som en hälsofrämjande arena och förskole- och utbildningsförvaltningen är viktiga aktörer för att stärka den psykiska hälsan bland unga, så att arbetet kan förstärkas på skolor över hela staden.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för strategi och utveckling. Ärendet har behandlats i förvaltningsgrupp den 16 april. Rådet för funktionshinderfrågor har haft möjlighet att behandla ärendet den 16 april.

Förvaltningens synpunkter och förslag

För första gången finns nu en nationell strategi för psykisk hälsa och suicidprevention som gäller 10 år framåt. Det är en bred och målmedveten ansats från nationellt håll för att långsiktigt utveckla arbetet inom området. Utgångspunkten är tydlig: psykisk hälsa och suicidprevention är ett gemensamt ansvar för hela samhället som kräver handlingskraft. Här berörs alla som privatpersoner likväl som samtliga Stockholms stads förvaltningar och bolag i samarbete med aktörer inom till exempel hälso- och sjukvården, civilsamhället och statliga myndigheter. I det fortsatta arbetet ser därmed socialförvaltningen ett behov av att ett förvaltningsöverskridande arbete behöver utformas i staden där det finns en gemensam styrning och mandat att driva arbetet.

Med tanke på den ambitionshöjning som skett från nationell nivå hade förvaltningen gärna sett att denna även matchades genom stadsbidraget för långsiktiga planeringsförutsättningar. I år erhåller staden mindre medel än 2024.

Förvaltningen föreslår att socialnämnden godkänner tjänsteutlåtandet som redovisning av hur medel inom Uppdrag Psykisk Hälsa fördelats 2024.

Förvaltningen föreslår att socialnämnden ger socialdirektören delegation att fördela de statliga medel som Stockholm stad tilldelas för arbetet med psykisk hälsa för perioden 2025, 28,6 mnkr samt ett uppdrag att i dialog med stadsledningskontoret se över hur arbetet med psykisk hälsa och suicidprevention ska bedrivas framåt med anledning av den nationella strategin, det handlar om livet.

Veronica Carstorp Wolgast
Socialdirektör
Socialförvaltningen

Lina Blombergsson
Avdelningschef
Socialförvaltningen

Bilagor

1. Strategiska insatser inom området psykisk hälsa och suicidprevention - Överenskommelse mellan staten och Sveriges Kommuner och Regioner 2025
2. Det handlar om livet - nationell strategi inom området psykisk hälsa och suicidprevention

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Veronica Carstorp Wolgast, Socialdirektör	2025-04-12
Lina Blombergsson, Avdelningschef	2025-04-12